

TEMEL TASARIM DERSİNE İLİŞKİN YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Melis Yılmaz AKTAŞ

Doktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı,
melisyilmazm@gmail.com, ORCID: 0009-0005-2099-2312

Özgür AKTAŞ

Doç., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı, ozguraktas77@gmail.com,
ORCID: 000-0002-5627-0363

Aktaş, Melis Yılmaz ve Özgür Aktaş. "Temel Tasarım Dersine İlişkin Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi". idil, 111 (2023 Kasım): s. 1785-1797. doi: 10.7816/idil-12-111-01

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de temel tasarım eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezleri incelemektir. YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı'nda "temel sanat" ve "temel tasarım" terimlerini içeren tez başlıkları aratılmış, 1992 yılından itibaren toplam 126 tez bulunmuştur. Bu çalışmalar resim-iş eğitimi, güzel sanatlar, endüstri mühendisliği, inşaat, iç mimarlık, mimarlık, sanat kuramı ve eleştirisi, mobilya ve dekorasyon eğitimi, makine mühendisliği alanlarında gerçekleştirilmiştir. 126 tezin 14'ü kapalı olduğu için araştırmaya dâhil edilememiş; kalan 112 tezin 35'inin başlığında "temel sanat" ve/veya "temel tasarım" terimi geçmesine rağmen, bu tezlerde temel tasarım dersinin incelenmediği saptanmıştır. Dolayısıyla, "temel sanat" ve/veya "temel tasarım" terimlerini içeren ve temel tasarım dersini inceleyen 77 tez araştırmanın örneklemini olarak kullanılmıştır. Araştırmanın yöntemi olarak doküman analizi kullanılmış ve veri analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Tezler; yayınlanma yılı, sayısı, alanı, enstitü, düzeyi, araştırma amaçları ve yöntemleri gibi değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, son yıllarda temel tasarım dersine yönelik araştırmaların sayısının arttığı, yapılan çalışmaların çoğunlukla eğitim enstitüsü ve eğitim alanında, ayrıca yüksek lisans düzeyinde nitel yöntemler kullanılarak gerçekleştirildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Temel Tasarım, Temel Sanat

Makale Bilgisi:

Geliş: 15 Ağustos 2023

Düzeltilme: 16 Ekim 2023

Kabul: 29 Ekim 2023

Giriş

'Temel Tasarım' dersi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Mimarlık, İç Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir ve Bölge Planlama ve Endüstri Ürünleri Tasarımı gibi bölümlerin ve Yükseköğretimin Güzel Sanatlar Fakültelerine bağlı bölümlerin birinci sınıflarında okutulan en önemli derslerden biridir. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dallarında yürütülen temel tasarım dersinin içeriği YÖK tarafından belirlenen çerçeve programla sınırlıdır. Diğer programlarda yürütülen Temel Tasarım derslerinin içeriği ise ilgili program tarafından oluşturulur. Programlar süreç bakımından farklılık gösterebilse de genel olarak Temel Tasarım eğitimi, söz konusu bölümlerde tasarıma giriş niteliğinde sayılmaktadır. Temel tasarım dersi, öğrencilerin sanatın temel ilke ve elemanlarıyla tanışarak yaratıcı ve özgün çalışmalar yapmalarını amaçlar. Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı ders programında yer alan Temel Tasarım adlı ders, YÖK'ün Resim-İş Öğretmenliği Lisans Ders İçerikleri kılavuzunda aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Sanat eserini oluşturan elemanlar (çizgi, renk, doku, biçim-form, mekan) ve ilkeler (ritim, hareket, denge, oran-orantı, zıtlık, vurgu, birlik, çeşitlilik), iki ve üç boyutlu sanat eserlerinde bu eleman ve ilkelerin ilişkisi, sanat elemanları ve tasarım ilkeleri ile biçim ve içerik ilişkisini dikkate alan iki ve üç boyutlu özgün çalışmaları kapsar; ayrıca bu ders kapsamında öğrencilerin alternatif uygulamalar için kavramsal fikirlerin keşfedilmesi ve farklı stratejileri geliştirmek için mimariden, doğadan ve diğer disiplinlerden de esinlenilmesi sağlanır; öğrencilerin portfolyo oluşturmaları istenir; görsel sanat uygulamalarında etik kurallara uyulmasına vurgu yapılır.

Yukarıdaki çerçeve içeriğinden de anlaşıldığı gibi, Temel Tasarım dersi yetenek, yaratıcılık ve beceri geliştirmeyi amaçlar. Bu ders sadece temel tasarım beceri ve tekniklerini öğretmekle kalmaz, aynı zamanda öğrencilere problem çözme ve tasarım odaklı düşünme becerisi kazandırmayı, sanat alanları ve disiplinler arası ilişkiyi güçlendirmeyi hedefler. Temel Tasarım dersi aynı zamanda Temel Sanat Eğitimi olarak da adlandırılır.

Temel Tasarım dersi açısından en büyük atılımlar 1919 yılında Almanya'da sanat ve zanaat eğitimini birleştirmeyi amaçlayan Bauhaus adlı okulda gerçekleştirilmiştir (Rona ve Beykan, 1997: 1486). Güzel sanatlar eğitimini modern bir anlayışla şekillendirmeye çalışan Bauhaus, özgün öğretim yöntemleriyle sanat alanına büyük katkı sağlamış; güzel sanatlar ve uygulamalı sanatlar arasındaki sınırları kaldırarak sanatı tasarım aracılığıyla gündelik hayatın içine taşımayı amaçlamıştır. Bauhaus'un bu amacı yeni değildi; William Morris'in temsil ettiği Art and Crafts hareketini temel aldığı söylenebilir.

19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan Arts and Crafts hareketi, sanayi devriminin seri üretim tekniklerini, Viktorya döneminin süslü mekanize estetiğini reddederek geleneksel zanaatkarlığı ve bu zanaatkarlar tarafından yapılan nesnelere dönüşü savunmuştur. "Arts and Crafts hareketi sadece nesnelere nasıl görüldüğünü değil, aynı zamanda insanların nesnelere nasıl baktığını da değiştirdi. Standardizasyon ve bireysellik arasındaki çatışma veya ne tür bir tasarımın topluma en çok fayda sağlayacağını belirleme sorunu gibi bugün hala tartışılan temel konular için bir çerçeve sağladı" (Kaplan, 2004). Endüstrileşmeye karşı çıkarak bireysel üretimi canlandırma, atölye ürünlerinin kalitesini artırma ve tasarımı iyileştirme fikirlerini savunan Arts and Crafts hareketi itici gücünü, William Morris'ten almıştır. Morris, sanatı günlük yaşamdan ayıran güçlere şiddetle karşı çıkan, iyi tasarım üretemeyen bir toplumun arkasında kusurlu bir ilkeler sistemi bulunduğunu savunan bir mimar ve tasarımcıydı. "Morris bir reformcuymdu, El sanatları hareketi de bilinçli bir reform hareketiydi [...]. Morris'i tasarım reformcusu yapan [...] bir çağın çözülmez bütünlüğünü ve toplumsal sistemini kavramasıdır" (Heller ve Chwast, 1991a). Arts and Crafts atölyelerinde hareketin idealleri doğrultusunda uygulamalı deneyim yoluyla eğitimler verildi. Eğitimlerde geleneksel teknik ve malzemelere odaklanıldı; öğrencilere orantı, denge ve uyum gibi tasarım ilkeleri öğretildi. Kelmscott Press, Roycroft topluluğu ve William Morris's Kelmscott House gibi bilinen Arts and Crafts atölyelerinde bireyselliğin ve kendini ifade etmenin önemi vurgulanmış; öğrenciler gerçek sanat eserleri üretmeleri için teşvik edilmişlerdi. Arts and Crafts idealleri yalnızca kendi döneminde değil, "eksiksiz sanat eseri" oluşturmak adına sanat eğitiminin yöntem ve kalitesini sorgulayan modernist düşünce tarafından da sahiplenilmiş ve uygulanmıştır.

1914'e gelindiğinde, Almanya'da sanat eğitiminin yöntem ve kalitesini, güzel sanatlarla uygulamalı sanatları tek bir müfredat içinde birleştirerek değiştirmeyi hedefleyen bir reform hareketi başlamıştı (Heller ve Chwast, 1991b). 1919'da mimar Walter Gropius'un öncülüğünde kurulan Bauhaus Okulu, 1933'e kadar Almanya'da faaliyet gösterdi. Bauhaus Okulunda sanat, zanaat ve teknolojinin entegrasyonuna güçlü bir

şekilde odaklanıldı. Okul, güzel sanatlar ile uygulamalı sanatlar arasında hiçbir ayrım olmaması gerektiğine ve her tür yaratıcılığa eşit değer verilmesi gerektiğine inanıyordu. Sanat ve tasarıma bu yaklaşım, okulun müfredatına da yansdı. Bauhaus atölyeleri, William Morris'in El Sanatları atölyeleri modeli izlenerek oluşturuldu.”

Bu atölyelerde, zanaatkarlar ve sanatçılar, öğrencilere yaratıcılığın gizemlerini sunuyorlar ve onların kendilerine özgü formal diller geliştirmelerine yardım ediyorlardı. [...] Gropius başından itibaren, Bauhaus'un belli bir tarzı empoze etmekten kaçınması ve öğrencilerin kendi bireyselliklerini geliştirebilmelerine olanak sağlanması gerektiğine inanıyordu (Heller ve Chwast, 1991b). Bauhaus'un ilk yıllarında hazırlanan eğitim-öğretim programı Hazırlayıcı Öğretim-Vorkurs (Temel Sanat Eğitimi) (1920), Teknik Öğretim (Mesleki Temel Sanat Eğitimi), Strüktürel Öğretim (Mesleğe Yönelik Çalışmalar, Proje Çalışmaları) olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktaydı (Bunulday, 2021: 496).

“İki dönemlik başlangıç kursu olan temel sanat eğitimi Bauhaus okulunun temeli olarak kabul edilmiş ve ilk olarak Itten tarafından verilmiştir” (Bulat, Bulat ve Aydın, 2014).

Bauhaus'un temel tasarım eğitimine getirdiği en önemli yenilik, bilinçli olarak yapılandırılmış, düzenli (yöntem ve ilke) ve uygulamalı bir tasarıma giriş dersi başlatması ve bu ders için resmi bir müfredat oluşturmasıdır (Esen, Elibol ve Koca, 2018: 38). Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu 1933 yılında kapansa da eğitim anlayışları genişleyerek devam etmiş; sanatın tüm alanlarında kabul görmüştür. Türkiye'de Cumhuriyetin ilanından sonra sanat eğitimi alanında meydana gelen yeni oluşumlar da Bauhaus ekolünden etkilenmiştir. Bunlardan biri 1957 yılında kurulan Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'dur. Söz konusu okulda 'Temel Sanat Eğitimi'nin Türkiye'de uygulanmasının ilk adımları görülmektedir (Aliçavuşoğlu, 2019: 24). Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun eğitim-öğretim ilkeleri ve bölümleri bir raporla mimar Prof. Dr. Adolf G. Schneck oluşturmuştur. Hazırladığı rapor Bauhause ekolüne dayanmakta olup bu raporda 'Temel Sanat Eğitimi'nin önemi vurgulanmaktadır. Schneck; Temel Sanat Eğitimi öğretim kadrosuna Hayrullah Örs, Hakkı İzet ve Sait Yada'nın yanı sıra Almanya'dan uzmanlara da yer vermiştir (Aslıer, 2019: 304-305). Sait Yada, Temel Sanat Eğitiminin Bauhaus'tan kalan en önemli miras olduğunu belirterek dersin amacını şu şekilde ifade etmektedir:

Okula yeni alınan öğrencileri çeşitli malzeme ve tekniklere alıştırmak, hakiki ve güzel formlar için bütün duygularını geliştirmek, ellerini ve gözlerini eğitmek, bunların daha duygulu, daha düşünceli ve yaratıcı çalışma güçlerini artırmaktır. Gençler bu derslerle, bütün malzemeler ve onlarla yapılacak formlarla ve onların bağdaşacağı tekniklerin özelliği hakkında bu anlayışa erişeceklerdir. (akt. Aliçavuşoğlu, 2019: 24).

Temel tasarım dersi temel anlamda teorik ve uygulama olarak işlenmektedir. Tüm tasarım alanları için geçerli olan bu programın teorik kısmı; tasarımın temel ilke ve elemanlarını içermektedir. Bunun yanında bu teorik bilgiler, alan bilgisiyle pekiştirilir. Dersin uygulama kısmı ise işlenen teorik bilgilerin pratiğe dönüştürülmesini kapsamaktadır. Bu derste öğrenilen bilgiler eyleme dönüştürülerek yaratıcılığı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Temel tasarım dersinin önemi, öğrencilerin ileride alacakları tüm mesleki eğitimlerin alt yapısını oluşturmasından kaynaklıdır. Mesleki bilgilerin kalıcı olmasını amaçlayan temel tasarım dersinde yaşanan eksiklikler öğrencilerin alacağı eğitimin kalitesini dolayısıyla ileride gerçekleştirecekleri mesleklerin verimliliğini düşürecektir. Bu nedenle temel tasarım eğitiminin önemi yadsınamaz. Dolayısıyla, temel tasarım dersini eksenine alarak yapılan lisansüstü tezler, alanın yetersizliklerini görünür hale getirmek ve mevcut problemlerin çözümlenmesi için araştırmacıları yeni araştırmalara yönlendirmek bakımından çok önemlidir. Bu araştırma, birçok bölümde giriş dersi olarak sayılan temel tasarım eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin başta amaçları ve problemleri olmak üzere farklı değişkenler açısından analiz etmeyi problem edinmiştir.

Araştırmanın Önemi

Literatür incelendiğinde, temel tasarım dersini ele alan lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak, 'temel tasarım dersini' ele alan lisansüstü tezleri inceleyen sadece bir adet makaleye rastlanmıştır. Seval Özgel Felek'in 2020 yılında yayımlanan "Türkiye'de Temel Tasarım Eğitimi Alanında 2000-2019 Yılları Arasında Yapılmış Bilimsel Çalışmaların Analizi" başlıklı makalede, 22 tez ve 24 makale incelenmiştir. Bu çalışmada yayın türü ve yıla bağlı değişim, araştırma alanları, araştırılan bölümler, makale yazar sayıları, makalelerde kullanılan anahtar kelime sayısı, çalışmaların sayfa sayısı, çalışmaların yazarlarının kurumları, çalışmaların kaynakça sayısı ve dağılımı gibi

faktörler incelenmiştir. Bu makale, 2000-2019 yılları arasını kapsamakla birlikte YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezi'nde 'temel sanat' anahtar kelimesi kullanılmadan yapılan veri taramasıyla sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle, temel tasarım dersine yönelik tüm tezlere ulaşılamamıştır. Ayrıca, bu makalede amaçlar arasında araştırma alanı, düzeyi, çalışma konuları ve yöntemleri gibi unsurların bulunmadığı gözlemlenmektedir. Bu araştırma, daha geniş bir örneklem üzerinde yapılarak alandaki bir eksikliği giderme açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye'de temel tasarım konusunda yapılmış lisansüstü tez çalışmalarını incelemek ve mevcut durumu ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda, araştırma sorularına aşağıda yer verilmiştir:

- 1. Temel tasarım dersine yönelik yapılmış lisansüstü çalışmaların sayısı, yılı, enstitüsü, alanı ve düzeyi nedir?** Bu araştırma sorusu doğrultusunda, incelenen lisansüstü tezlerin kaç adet olduğu ve hangi yıllarda yayınlandığı belirlenir. Tezlerin hangi enstitüde, alanlarda yapıldığı ve hangi düzeyde (yüksek lisans, doktora veya sanatta yeterlik) olduğu tespit edilir.
- 2. Temel tasarım dersine yönelik yapılmış lisansüstü tezlerin araştırma amaçları nedir?** Bu araştırma sorusu doğrultusunda, incelenen lisansüstü tezlerin hangi araştırma amaçlarını taşıdığı incelenir. Tezlerin hangi konuları araştırdığı ve hangi hedeflere odaklandığı belirlenir.
- 3. Temel tasarım dersine yönelik yapılmış lisansüstü tezlerin araştırma yöntemleri nelerdir?** Bu araştırma sorusu doğrultusunda, incelenen lisansüstü tezlerin hangi araştırma yöntemlerini kullandığı analiz edilir.

Bu alt amaçlar aracılığıyla araştırma, Türkiye'deki temel tasarım dersine yönelik lisansüstü tezlerin sayısal ve niteliksel durumunu, araştırma amaçlarını ve yöntemlerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2022 tarihine kadar YÖK Tez Tarama Merkezi'nde erişime açık temel tasarım/temel sanat dersine yönelik yapılmış lisansüstü tezlerle sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği, veri analiz yöntemi olarak da içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı'nda 2022 tarihine kadar bulunan temel tasarım dersine ilişkin lisansüstü tezlerdir. Anahtar kelimeler olarak 'temel sanat' ve 'temel tasarım' kullanılarak yapılan arama sonucunda, 1992 yılından itibaren tez başlıklarında temel tasarım ya da temel sanat kavramlarını içeren 126 tez tespit edilmiştir. Bu tezler, resim-iş eğitimi, güzel sanatlar, endüstri mühendisliği, inşaat, iç mimarlık, mimarlık, sanat kuramı ve eleştiri, mobilya ve dekorasyon eğitimi, makine mühendisliği alanlarında yapılmıştır. Araştırmada, söz konusu tezler arasından yükseköğretimdeki temel tasarım derslerine ilişkin olanlar örneklem olarak seçilmiştir. İlköğretim, ortaöğretim ve güzel sanatlar alanında yapılan eser raporları ve sanatçı eseri analizine odaklanan tezler ise örneklem grubundan çıkarılmıştır. Erişimi kapalı olan 14 tez, araştırmanın örnekleme dahil edilmemiştir. Bu şekilde, araştırmanın örneklemini 77 lisansüstü tez oluşturmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde YÖK Ulusal Tez Merkezi taranarak belirlenen tezlerin türleri, yayımlanma yılı, enstitü ve alan dağılımı, kullanılan araştırma yöntemi, konu dağılımı kategorilere ayrılarak tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Tezlerin Düzeyine Yönelik Bulgular

Tez başlığında 'temel sanat' ve/veya 'temel tasarım' terimlerinin yer aldığı 126 teze ulaşılmıştır. Söz konusu tezlerin lisansüstü derecesi açısından dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Başlığında “Temel Tasarım” ve/veya “Temel Sanat” Terimleri Yer Alan Tezlerin Lisansüstü Derecelere Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Temel Tasarım	69	17	4	90
Temel Sanat	19	9	8	36
Toplam	88	26	12	126

Tablo 1’de görüleceği üzere yazılan tezlerin 88 tanesi yüksek lisans, 26 tanesi doktora ve 12 tanesi sanatta yeterlik düzeyindedir. Tablo 2’de, başlığında ‘temel tasarım’ ve/veya ‘temel sanat’ terimleri yer alan ve araştırma örneklemini oluşturan tezlerin lisansüstü derecelere göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2. Başlığında “Temel Tasarım” ve/veya “Temel Sanat” Terimleri Yer Alan ve Araştırma Örneklemini Oluşturan Tezlerin Lisansüstü Derecelere Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Temel Tasarım	35	15	3	53
Temel Sanat	11	6	7	24
Toplam	46	21	10	77

Tablo 2’de, temel tasarım ve/veya temel sanat kavramlarını içeren toplam 77 tez olduğu gösterilmektedir. Söz konusu tezlerden 46’sı yüksek lisans, 21’i doktora ve 10’u sanatta yeterlik düzeyindedir. ‘Temel tasarım’ kavramının geçtiği toplam 53 teze ulaşılmıştır. Bunlardan 35’i yüksek lisans, 15’i doktora ve 3’ü sanatta yeterlik düzeyindedir. ‘Temel sanat’ kavramının geçtiği 24 teze ulaşılmıştır. Bunlardan 11’i yüksek lisans, 6’sı doktora ve 7’si sanatta yeterlik düzeyindedir. Tezlerin yıl, enstitü ve alan dağılımı ise Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Tezlerin Yıl, Enstitü ve Alana Göre Dağılımlarına Yönelik Bulgular

	Değişkenler	f
Yıl	1994	1
	1996	1
	1998	2
	1999	2
	2000	1
	2001	1
	2004	1
	2005	1
	2006	4
	2007	3
	2008	4
	2009	3
	2010	4
	2011	2
	2012	2
	2013	1
	2014	2
	2015	5
	2016	1
	2017	2
	2018	5
	2019	7
2020	6	
2021	9	
2022	7	
Enstitü	Eğitim Bilimleri	26
	Sosyal Bilimler	16
	Fen Bilimleri	17
	Güzel Sanatlar	11
	Lisansüstü Eğitimi	7
Alan	Eğitim	31
	Güzel Sanatlar	12
	Mimarlık	14
	İç Mimarlık	16
	Peyzaj Mimarlığı	1
	Endüstri	2
	Sanat Kuramı ve Eleştirisi ABD	1

Temel tasarım dersine yönelik yapılmış ilk tez 1994 yılında gerçekleştirilmiştir. Sonrasında, temel tasarım dersine ilişkin lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

- 2021 yılında 9 adet tez yapılmıştır, bu en yüksek sayıdır.
- 2022 ve 2019 yıllarında 7'şer tez yapılmıştır ve ikinci sıradadır.
- 2020 yılında 6 tez yapılmıştır, bu da üçüncü sıradadır.
- 2018 ve 2015 yıllarında 5'er tez yapılmıştır, dördüncü sıradadır.
- 2006, 2008 ve 2010 yıllarında 4'er tez yapılmıştır.
- 2007 ve 2009 yıllarında 3'er tez yapılmıştır.
- 1998, 1999, 2011, 2012, 2014 ve 2017 yıllarında 2'şer tez yapılmıştır.
- 1994, 1996, 2000, 2001, 2004, 2005, 2013 ve 2016 yıllarında ise 1'er tez yapılmıştır.
- 1995, 1996, 1997, 2002 ve 2003 yıllarında temel tasarım/sanat dersine yönelik bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.

Özellikle son üç yılda temel tasarım/sanat dersine yönelik yapılan çalışmaların diğer yıllara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Lisansüstü çalışmaların enstitü sıralamaları incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Eğitim enstitüsü, 31 tez ile ilk sırada yer almaktadır.
- Ardından fen bilimleri enstitüsü 17 tezle gelmektedir.
- Güzel sanatlar enstitüsü 12 tezle üçüncü sıradadır.
- Sosyal bilimler enstitüsü 16 tezle dördüncü sırayı almaktadır.
- Lisansüstü eğitim enstitüsü ise 7 tezle beşinci sırada yer almaktadır.

Temel tasarım/sanat dersine yönelik yapılan lisansüstü çalışmaların alan dağılımı incelendiğinde ise şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Eğitim alanında 31 tez yapılmıştır ve ilk sırada yer almaktadır.
- Mimarlık alanında 14 tez yapılmıştır.
- İç mimarlık alanında 16 tez yapılmıştır.
- Güzel sanatlar alanında 12 tez yapılmıştır.
- Endüstri alanında 2 tez yapılmıştır.
- Peyzaj mimarlığı alanında 1 tez yapılmıştır.
- Sanat kuramları ve eleştiri ABD alanında 1 tez yapılmıştır.

Bu sonuçlar, temel tasarım/sanat dersine yönelik lisansüstü çalışmaların eğitim, mimarlık, iç mimarlık ve güzel sanatlar gibi alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir.

Tezlerin Alan ve Türüne Yönelik Bulgular

Temel tasarım/sanat eğitimi dersine yönelik tezlerin alan ve lisansüstü derecesi açısından dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Tezlerin Alan ve Türe Göre Dağılımı

		Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Alan	Eğitim	20	11		31
	Güzel Sanatlar	4	1	7	12
	Mimarlık	9	5		14
	İç Mimarlık	9	4	3	16
	Peyzaj Mimarlığı	1			1
	Endüstri	2			2
	Sanat Kuramı ve Eleştiri ABD	1			1
	Toplam	46	21	10	

Tablo 4 incelendiğinde şu verilere ulaşılmaktadır:

- Eğitim alanında 20 yüksek lisans ve 11 doktora tezi yapılmıştır.
- Güzel sanatlar alanında 4 yüksek lisans, 1 doktora ve 7 sanatta yeterlik tezi yapılmıştır.
- Mimarlık bölümünde 9 yüksek lisans ve 5 doktora tezi yapılmıştır.
- İç mimarlıkta 9 yüksek lisans, 4 doktora ve 3 sanatta yeterlik tezi yapılmıştır.
- Peyzaj mimarlığında 1 yüksek lisans tezi yapılmıştır.
- Endüstri bölümünde 2 yüksek lisans tezi yapılmıştır.
- Sanat kuramı ve eleştiri ana bilim dalında 1 yüksek lisans tezi yapılmıştır.

Güzel sanatlar alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin grafik, resim ve seramik alanlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu veriler, lisansüstü çalışmaların farklı alanlarda yoğunlaştığını ve güzel sanatlar alanında özellikle grafik, resim ve seramik konularında çalışmaların yapıldığını göstermektedir.

Tezlerin Amaçlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada temel tasarım dersine yönelik yapılan lisansüstü tezler iki ana konu başlığı altında gruplandırılmıştır. Tablo 5'te gösterilen konu başlıkları şunlardır:

1. *Temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunan tezler:* Bu kategoriye dahil olan tezlerin sayısı 33'tür. Bu tezler, temel tasarım dersi için yeni yöntemler, modeller, öğretim teknikleri veya ders içerikleri önermektedir. Bu çalışmalar, temel tasarım dersinin daha etkili bir şekilde öğretilmesine veya öğrenilmesine yönelik pratik öneriler sunmaktadır.
2. *Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezler:* Bu kategoriye dahil olan tezlerin sayısı 44'tür. Bu tezler, temel tasarım dersinin farklı yönlerini incelemekte ancak derse yönelik özel bir yöntem, model, öğretim tekniği veya ders içeriği önerisi sunmamaktadır. Bu çalışmalar, temel tasarım dersinin teorik veya pratik yönlerini araştırmaya yöneliktir ve genel olarak derse ilişkin analiz, değerlendirme, öğrenme süreci veya öğrenci başarısı gibi konuları ele almaktadır.

Tablo 5. Tezlerin Amaçlarına Göre Dağılımı

Tezlerin Amaçları	Faktör
Temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunan	33
Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan	44

Temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen lisansüstü çalışmalar incelendiğinde, tezlerin amaçlarında bazı ortak sebepler görülmektedir. Söz konusu sebeplerden bazıları; öğrencilerin dikkatini çekme, dersi eğlenceli hale getirme, konuların daha iyi kavranmasını sağlama, başarıyı artırma, etkili öğrenme ortamı oluşturma, edinilen bilgileri ileriki eğitimlere transfer edebilmeyi sağlama, tasarım becerisini geliştirme, yaratıcılığı geliştirme, temel tasarımı ilkelerini daha iyi öğretme ve derse karşı aktif katılımı sağlamaktır. Tablo 6, temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen lisansüstü tezlerin türlerini (yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik) ve alan dağılımlarını göstermektedir. Tablo 6'da temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen lisansüstü çalışmaların türleri incelendiğinde; 14'ü yüksek lisans 16'sı doktora ve 3'ü sanatta yeterlik düzeyinde oldukları saptanmıştır. Tezlerin alan dağılımı incelendiğinde bunların 11'i eğitim, 4'ü güzel sanatlar, 8'i iç mimarlık ve 10'u mimarlık alanlarındadır.

Tablo 6. Temel Tasarım Dersine Yönelik Yöntem/Model/Öğretim Tekniği/Ders İçeriği Önerisi Geliştirmeyi Hedefleyen Lisansüstü Tezlerin Alan ve Türe Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Eğitim	4	7		11
Güzel Sanatlar	1		3	4
İç Mimarlık	4	4		8
Mimarlık	5	5		10
Toplam	14	16	3	33

Tablo 6'ya göre, temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen lisansüstü tezlerin tür ve alan dağılımı şu şekildedir. Yapılan yüksek lisans tezlerinin 4'ü eğitim alanında, 1'i güzel sanatlar alanında, 4'ü iç mimarlık alanında, 5'i mimarlık alanında yapılmıştır. Doktora tezlerine bakıldığında ise, 7'si eğitim alanında, 4'ü iç mimarlık alanında, 5'i mimarlık alanında yapılmıştır. Güzel sanatlar alanında ise, temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen doktora düzeyinde tez bulunamamıştır. Sanatta yeterlik tezlerinin 2'si eğitim alanında, 3'ü güzel sanatlar alanında yapılmıştır. Mimarlık ve iç mimarlık alanlarında temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen sanatta yeterlik düzeyinde tez bulunamamıştır.

Tablo 6'dan da görüleceği üzere, temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen lisansüstü tezlerin en fazla sayıda doktora düzeyinde gerçekleştirildiği görülmektedir.

Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezlerin ana problemi ise temel tasarım dersinin önemini saptama, amacını belirleme, içeriklerini inceleme, etkisini inceleme, işlevini belirleme, tarih içinde gelişimini ve değişimini saptama veya üniversiteler arasında kıyaslama yapmaktır.

Söz konusu lisansüstü tezlerin tür açısından dağılımı; 31'i yüksek lisans, 5'i doktora ve 7'si sanatta yeterlik düzeyinde olup, alan dağılımı ise 20'si eğitim, 8'i güzel sanatlar, 8'i iç mimarlık, 4'ü mimarlık, 2'si endüstri, 1'i peyzaj ve 1'i sanat ve eleştiri ana bilim dalı alanlarındadır. Tezlerin alan ve tür açısından dağılım bilgileri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Temel Tasarım Dersini İnceleyen Ancak Derse Yönelik Yöntem/Model/Öğretim Tekniği/Ders İçeriği Önerisi Sunmayan Lisansüstü Tezlerin Alan ve Türe Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Eğitim	16	4		20
Güzel Sanatlar	3	1	4	8
İç Mimarlık	5		3	8
Mimarlık	4			4
Endüstri	2			2
Peyzaj mimarlığı	1			1
Sanat Kuramı ve Eleştiri ABD	1			1
Toplam	32	5	7	44

Tablo 7 incelendiğinde; eğitim alanında yapılan tezlerin 16'sı yüksek lisans, 4'ü doktora; güzel sanatlar alanında 3'ü yüksek lisans, 1'i doktora ve 4'ü sanatta yeterlik; iç mimarlıkta 5'i yüksek lisans, 3'ü sanatta yeterlik; mimarlık alanında 4'ü yüksek lisans; endüstri alanında 2'si yüksek lisans; peyzaj mimarlığı 1 yüksek lisans ve 1'i sanat ve eleştiri ana bilim dalında yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmektedir. Tablo 7'ye göre, temel tasarım dersini inceleyen ancak yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan lisansüstü tezlerin tür ve alan dağılımı aşağıdaki gibidir:

Yüksek Lisans Düzeyinde:

- Eğitim alanında 16 tez
- Güzel sanatlar alanında 3 tez
- İç mimarlık alanında 5 tez

- Mimarlık alanında 4 tez
- Endüstri alanında 2 tez
- Peyzaj mimarlığı alanında 1 tez
- Sanat ve eleştiri ana bilim dalında 1 tez

Doktora Düzeyinde:

- Eğitim alanında 4 tez
- Güzel sanatlar alanında 1 tez

Sanatta Yeterlik Düzeyinde:

- Güzel sanatlar alanında 4 tez
- İç mimarlık alanında 3 tez

Tablo 7'den de görüleceği üzere, temel tasarım dersini inceleyen ancak yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezlerin en fazla sayıda yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği ve eğitim alanında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tezlerde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Bulgular

Söz konusu alanda yapılan lisansüstü tezlerin yöntemine göre dağılımı incelendiğinde 24 nicel, 36 nitel, 7 karma ve 10 derleme çalışmasının olduğu görülmektedir. Temel tasarım dersine yönelik yapılan lisansüstü tez çalışmalarının kullanılan yöntemlere göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Tezlerin Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Nicel	12	9	3	24
Nitel	25	7	4	36
Karma	1	5	1	7
Derleme	8		2	10
Toplam	46	21	10	77

Tablo 8'e göre, temel tasarım dersine odaklanan yüksek lisans tezlerinin 12'si nicel yöntemle, 25'i nitel yöntemle, 1'i karma yöntemle ve 8'i derleme olarak hazırlanmıştır. Temel tasarım dersine odaklanan doktora tezlerine bakıldığında ise, 9 tezin nicel yöntemle, 7 tezin nitel yöntemle ve 5 tezin karma yöntemle gerçekleştirildiği saptanmıştır. Sanatta yeterlik tezlerinde ise, nicel yöntemle 3 tezin, nitel yöntemle 4 tezin, karma yöntemle 1 tezin ve derleme şeklinde 2 tezin olduğu saptanmıştır.

Tablo 8'de görüleceği üzere, lisansüstü tezlerin genel dağılımında en fazla nitel yöntemin kullanıldığı, bunu nicel yöntemin takip ettiği ve karma yöntemin ise en az kullanılan yöntem olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, yüksek lisans tezlerinde derleme yöntemi de kullanılmıştır.

Temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen 33 lisansüstü tez çalışmasına rastlanmıştır. Söz konusu alanda yapılan lisansüstü tezlerin yöntemine göre dağılımı incelendiğinde 13 nicel, 17 nitel ve 3 karma yöntemin olduğu görülmektedir. Tezlerin dağılımında en fazla nitel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Temel Tasarım Dersine Yönelik Yöntem/Model/Öğretim Tekniği/Ders İçeriği Önerisi Geliştirmeyi Hedefleyen Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Nicel	6	7		13
Nitel	8	6	3	17
Karma		3		3
Toplam	14	16	3	33

Tablo 9 incelendiğinde temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi geliştirmeyi hedefleyen yüksek lisans tezlerinin 6'sı nicel, 8'i nitel, doktora tezlerinin 7'si nicel, 6'sı nitel ve 3'ü karma ve sanatta yeterlik düzeyinde ise 3 nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir.

Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi

sunmayan 44 lisansüstü tez çalışmasına rastlanmıştır. Söz konusu alanda yapılan lisansüstü tezlerin yöntemine göre dağılımı incelendiğinde 10 nicel, 20 nitel, 4 karma ve 10 derleme yöntemin olduğu görülmektedir. Tablo 10'da Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezlerde kullanılan yöntemler verilmiştir.

Tablo 10. Temel Tasarım Dersini İnceleyen Ancak Derse Yönelik Yöntem/Model/Öğretim Tekniği/Ders İçeriği Önerisi Sunmayan Tezlerin Kullanılan Yöntemlere Göre Dağılımı

	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Nicel	6	2	2	10
Nitel	17	1	2	20
Karma	1	2	1	4
Derleme	8		2	10
Toplam	32	5	7	44

Tablo 10'a göre, yüksek lisans düzeyinde yapılan tezlerin yöntemlerine ilişkin dağılım şu şekildedir: Nicel yöntemle yapılan 6 tez, nitel yöntemle yapılan 17 tez, karma yöntemle gerçekleştirilen 1 tez ve derleme şeklinde tamamlanan 8 tez bulunmaktadır. Doktora düzeyindeki tezlerin yöntemlerine bakıldığında ise, 2 tez nicel yöntemle, 1 tez nitel yöntemle ve 2 tez karma yöntemle gerçekleştirilmiştir. Sanatta yeterlik düzeyindeki tezlerin yöntem dağılımı ise şu şekildedir: Nicel yöntemle tamamlanan 2 tez, nitel yöntemle gerçekleştirilen 2 tez, karma yöntemle yapılan 1 tez ve derleme şeklinde tamamlanan 2 tez bulunmaktadır.

Tablo 10 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde temel tasarım dersini inceleyen tezlerin çoğunlukla nitel yöntemle gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, nicel yöntem, derleme ve karma yöntemle yapılan tezler de bulunmaktadır. Doktora ve sanatta yeterlik düzeyindeki tezlerde de farklı yöntemlerin kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Temel tasarım eğitimi, Arts and Crafts hareketi tarafından başlatılan ve Bauhaus ile birlikte müfredata giren bir eğitim anlayışıdır. Bu hareket, sanayi devrimiyle ortaya çıkan seri üretim tekniklerine ve makineleşmeye karşı çıkmış ve sanat ile günlük yaşam arasında bir bağ kurmayı hedeflemiştir. Temel tasarım eğitimi, standardizasyon ve bireysellik arasındaki çatışmaya dikkat çeken bir yaklaşımı benimsemiştir. Ancak, postmodernizmin etkisiyle birlikte 1960'lardan itibaren temel tasarım eğitimi önemini yitirmeye başlamıştır. Postmodernizm, farklı perspektifleri ve geçmişten gelen gelenekleri sorgulayan bir düşünce akımı olarak temel tasarım eğitimini eleştirmiştir. Dijital çağ ve post-truth olarak adlandırılan son 20 yıllık dönemde temel tasarım eğitimi tekrar tartışma ve önermelerin odağı haline gelmiş; temel tasarım dersini inceleyen birçok araştırma ve lisansüstü tez yapılmıştır.

Bu çalışmada da, 2022 yılına kadar yapılmış olan temel tasarım eğitimi alanındaki lisansüstü tezler çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı'nda "temel tasarım" ve "temel sanat" anahtar kelimeleriyle yapılan arama sonucunda 126 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Ancak bu tezlerin 14'ü erişime kapalı olduğu için bu tezler örneklemeden çıkarılmıştır. Ayrıca, bazı tezlerin başlıklarında temel tasarım veya temel sanat terimleri geçse de, temel tasarım/temel sanat dersine ilgili olmadıkları için çalışmada yer almamışlardır. Bu nedenle araştırma, 77 lisansüstü tez üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, lisansüstü tezlerin yayınlanma yılı, sayısı, alanı, enstitü, düzeyi, araştırma amaçları ve yöntemlerine göre incelenmiştir. Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, ilk tezin 1994 yılında yapıldığı ve son yıllarda söz konusu alanda yapılan tez sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Ayrıca, 2022 yılına ait tezlerin YÖK sisteminde kayıt işlemlerinin tamamlanmadığı belirtilmiştir, bu nedenle 2022 yılında tez sayısında bir artış olabileceği düşünülmektedir. Temel tasarım dersine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin beş farklı enstitüde yapıldığı görülmektedir. Lisansüstü tezlerin enstitü dağılımı ise sırasıyla eğitim bilimleri, fen bilimleri, sosyal bilimler güzel sanatlar ve lisansüstü enstitüsü şeklindedir. Araştırmada yer alan tezlerin 46'sı yüksek lisans, 21'i doktora ve 10'u sanatta yeterlik düzeyindedir. Lisansüstü tezler incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde çalışmaların ağırlıkta olduğu, doktora tezlerinin ise sanatta yeterlik tezlerine oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin alanları incelendiğinde, ilk sırada eğitim alanının geldiği ve sırasıyla, iç mimarlık/iç mimarlık ve çevre tasarımı, mimarlık, güzel sanatlar, endüstri, peyzaj mimarlığı ve sanat kuramı ve eleştirisi ana bilim dalı alanlarının olduğu görülmektedir. Temel tasarım dersine yönelik

tezlerin alan ve tür açısından dağılımı incelendiğinde en çok çalışmanın eğitim alanında yapıldığı, en az çalışmanın ise peyzaj mimarlığı ve sanat kuramı ve eleştiri ana bilim dalı alanında yapıldığı görülmektedir.

Araştırmada tezlerin alan ve tür açısından incelenmesi yapılmıştır. Eğitim alanında 20 yüksek lisans, 11 doktora; iç mimarlıkta 9 yüksek lisans, 4 doktora ve 3 sanatta yeterlik; mimarlık bölümünde 9 yüksek lisans, 5 doktora; güzel sanatlar alanında 4 yüksek lisans, 1 doktora ve 7 sanatta yeterlik; peyzaj mimarlığında 1 yüksek lisans, endüstri bölümünde 2 yüksek lisans; sanat kuramı ve eleştiri ana bilim dalında 1 yüksek lisans tezi yapılmıştır. Güzel sanatlar alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinden biri grafik, diğeri ise resim alanındadır. Güzel sanatlar alanında yapılan lisansüstü tezlerin grafik, resim ve seramik alanlarında yoğunlaştığı, güzel sanatların diğeri alanlarında temel tasarım dersine yönelik bir çalışmanın gerçekleştirilmediği göze çarpmaktadır. Bu sebeple, güzel sanatlar alanında bu konuda bir eksiklik olduğu söylenebilir.

İncelenen tez çalışmaları iki farklı grupta kategorize edilmiştir: temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunan ve temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezler.

Temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunan tezlerin yapılma amacı genellikle temel tasarım dersinin geleneksel yöntemlerle anlatılmasının veya işlenmesinin yetersiz olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışmalarda önerilen yeni yöntemlerin öğrencilerin ders başarılarını ve ilgilerini artıracakları düşünülmektedir. Yapılan deneysel çalışmalar, önerilen yöntemlerin geleneksel yöntemlere göre daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Tezlerin ağırlıklı olarak doktora düzeyinde gerçekleştirildiği ve özellikle eğitim alanında yoğunlaştığı görülmektedir. İkinci sırada ise mimarlık alanında tezler yer almaktadır. İç mimarlık ve güzel sanatlar alanında ise daha az sayıda tez yapılmıştır. Peyzaj mimarlığı, endüstri ve sanat kuramı ve eleştiri alanlarında ise hiçbir tez bulunmamaktadır.

Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezlerin ise en fazla yüksek lisans düzeyinde olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanında en çok eğitim alanında daha sonra güzel sanatlar ve iç mimarlık alanlarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bu kategorideki tezlerin ağırlıklı olarak yeni ve orijinal bir fikir sunmadıkları, daha çok evren ve örnekleme değiştirerek önceki çalışmaların tekrarı oldukları ya da herhangi bir evren ve örnekleme olmayan derleme çalışmaları oldukları görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan tezler incelendiğinde, en çok nitel daha sonra sırasıyla nicel, derleme ve karma yöntemler kullanıldığı saptanmıştır. Araştırmacıların en yaygın olarak başvurduğu nitel yöntem, öğrenci deneyimleri, düşünceleri ve algıları gibi derinlemesine anlayış gerektiren konuları kapsamlı bir şekilde ele almak için etkili bir araç sunar. Bu, temel tasarım dersinin öğrencilere yönelik etkileşimleri, zorlukları ve öğrenme süreçlerini daha derinlemesine anlamayı hedefleyen bir yaklaşımı yansıtabilir. Ardından gelen nicel yöntem kullanımı, araştırmacıların elde ettikleri nitel bulguları desteklemek ve genelleştirmek amacıyla sayısal veri analizine yönelmelerini gösterir. Derleme yönteminin kullanılması, mevcut literatürü özetleme ve sentezleme ihtiyacını yansıtabilir, bu da araştırmacıların ders içeriği, yöntem ve öğretim teknikleri konusundaki mevcut bilgileri değerlendirme amacını taşıyabilir. Son olarak, karma yöntemin en az tercih edilen olması, belirli bir araştırma sorusunu yanıtlamak için hem nitel hem de nicel veri türlerini entegre etmenin daha az yaygın bir tercih olduğunu gösterebilir. Bu sıralama, araştırmacıların genellikle derinlemesine anlayışa odaklandığını, ardından bu anlayışı desteklemek için sayısal verilere başvurduklarını, literatürü özetleme ihtiyacını da göz önünde bulundurduklarını ve karma yöntemi daha sınırlı bir şekilde kullandıklarını göstermektedir.

Tezlerin konu ve araştırma yöntemleri incelendiğinde; temel tasarım dersine yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunan tezlerde en fazla nitel, en az ise karma yöntemin kullanıldığı, bunun yanında derleme yönteminin kullanılmadığı görülmektedir. Temel tasarım dersini inceleyen ancak derse yönelik yöntem/model/öğretim tekniği/ders içeriği önerisi sunmayan tezlerde, en fazla nitel daha sonra nicel ve derleme yöntemin, en az ise karma yöntemin kullanıldığı görülmüştür.

Araştırmada, temel tasarım eğitimi odaklı ilk tezin 1994 yılında yapıldığı ve son yıllarda bu alanda yapılan tez sayısında bir artış olduğu belirlenmiştir. İlgili oldukları alanın yetersizliklerini görünür hale getirerek problemleri ortaya koymanın ve öneriler sunmanın bir yöntemi olarak lisansüstü tezlerin önemi göz ardı edilemez. Türkiye'de temel tasarım dersi veren yaklaşık 6 program olmasına rağmen, sadece 77 tezin temel tasarım ve temel sanat dersinin problemlerine yönelik yapılmış olması önemli bir eksiklik olarak

değerlendirilebilir. Bu eksiklik, sanat eğitiminin en önemli derslerinden biri olan temel tasarım eğitimi odaklı daha fazla araştırma ve çalışmanın yapılması gerekliliğini göstermektedir.

Öneriler

Bu çalışmada YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı'nda yer alan 'temel tasarım/sanat' dersine yönelik yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Bu tezlerin yayınlanma yılı, sayısı, alanı, enstitü, düzeyi, araştırma amaçları ve yöntemleri gibi değişkenler üzerinde bir analiz yapılmıştır. Ancak, araştırma kapsamında sadece lisansüstü tezlere odaklanılmış olup, alanda yazılmış olan çeşitli makaleler göz ardı edilmiştir.

Daha kapsamlı bir çalışma için, literatürde bulunan alana dair makalelerin de değerlendirilmesi önerilebilir. Bu şekilde, araştırmacılar ön bilgi edinebilecekleri ve yeni önermeler sunan çalışmalara yönelebilecekleri bir kaynak sağlanmış olur. Makaleler, farklı bakış açılarını ve derinlemesine analizleri içerebilir, böylece araştırmanın niteliği ve kapsamı genişletilebilir.

Sonuç olarak, temel tasarım dersi kapsamında yapılan lisansüstü tezlerin yanı sıra literatürde bulunan makalelerin de değerlendirildiği daha kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmesi önerilebilir. Bu şekilde araştırmacılara alanda daha özgün ve yenilikçi çalışmalar yapma imkanı sağlanabilir..

Kaynaklar

- Aliçavuşoğlu, Esra. (2019). "Bauhaus Geleneği ve Günümüz Sanatına Yansımaları", Bauhause: Modernleşmenin Tasarımı. (Der: Ali Artun ve Esra Aliçavuşoğlu). İstanbul: İletişim Yayınları
- Ashier, Mustafa. (2019). "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Eğitim İlkelerinin ve Çalışma Yöntemlerinin Uygulanmasında Alman Bauhause ve Werkkunstschule Adlı Okulların Etkileri", Bauhause: Modernleşmenin Tasarımı. (Der: Ali Artun ve Esra Aliçavuşoğlu). İstanbul: İletişim Yayınları
- Bulat, S. Bulat, M. ve Aydın, B. (2014). "Bauhause Tasarım Okulu". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 18(1): 105-120
- Bunulday, Solmaz. (2021). "Bauhaus'ta Eğitim: El Sanatlarından Endüstriyel Üretime, Bireyselden Kolektif Yaratıma". MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi 1(23). 492-505
- Dilmaç, Oğuz. (2015). "Tasarım eğitimi tarihi ve William Morris". İdil Sanat ve Dil Dergisi 4(16): 1-16,
- Esen, Ece ve Elibol, Gülçin Cankız ve Koca, Duygu. (2018). "Basic Design Education and Bauhaus". The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication 8(1): 37-44
- Kaplan, Wendy. (2004). The Arts & Crafts Movement in Europe & America: Design for the Modern World. London: Thames & Hudson; Los Angeles: Los Angeles County Museum of Art
- Felek, Seval. Özgel. (2020). "Türkiye'de Temel Tasarım Eğitimi Alanında 2000-2019 Yılları Arasında Yapılmış Bilimsel Çalışmaların Analizi", Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 10(1): 103-112
- Rona, Zeynep ve Beykan, Müren. (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (3.cilt). İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi

İnternet Kaynakları

- Heller, Steven ve Chwast, Seymour. "Grafik Tarzlar (2)" (Ekim 1991), Erişim Tarihi: (11 Temmuz 2023), Erişim Adresi: <https://gmk.org.tr/uploads/news/file-14470996461013154243.pdf>
- Heller, Steven ve Chwast, Seymour. "Grafik Tarzlar (4)" (Aralık 1991) Erişim Tarihi: (17 Temmuz 2023), Erişim Adresi: <https://gmk.org.tr/uploads/news/file-14470998481310563699.pdf>
- YÖK, Erişim Tarihi: (15 Aralık 2022), Erişim Adresi: <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>

ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES ON BASIC DESIGN COURSES

Melis Yılmaz AKTAŞ, Özgür AKTAŞ

ABSTRACT

The purpose of this research is to evaluate postgraduate theses conducted on basic design education in Turkey. Theses containing the terms "basic art" and "basic design" were searched in the YÖK National Thesis Database, resulting in a total of 126 theses found since 1992. These theses span across various fields such as fine arts, industrial engineering, construction, interior architecture, architecture, art theory and criticism, furniture and decoration education, and mechanical engineering. Out of the 126 theses, 14 were inaccessible and therefore not included in the study. Among the remaining 112 theses, it was identified that 35 had the terms "basic art" and/or "basic design" in their titles but did not actually focus on the examination of the basic design course. Consequently, a total of 77 theses that included the terms "basic art" and/or "basic design" and explored the basic design course were utilized as the sample for this research. Document analysis was employed as the research method, and content analysis was used for data analysis. Theses were examined based on variables such as publication year, number, field, institute, level, research objectives, and methods. According to the research findings, it was observed that in recent years, there has been an increase in the number of studies on the basic design course. The majority of these studies were conducted in the field of education, particularly in education institutes, and often employed qualitative research methods at the master's level.

Keywords: Art, Basic Design, Basic Art